

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	11
WSTĘP	13
CZĘŚĆ PIERWSZA	
Podstawy teoretyczne analizy normalnej regulacji zachowań człowieka (NRO)	
ROZDZIAŁ 1	
„Człowiek w sytuacji” – paradygmat psychologii poznawczej	
Tadeusza Tomaszewskiego (1910-2000)	21
1.1. Wprowadzenie	21
1.2. Sytuacja człowieka. Struktura sytuacji	22
1.3. Funkcje sytuacji	23
1.4. niespecyficzne i specyficzne cechy sytuacji	25
1.5. Układ referencyjny „człowiek w sytuacji”	28
ROZDZIAŁ 2	
Psychologiczne a prawne podejście do analizy zachowania	31
ROZDZIAŁ 3	
Analiza tego, co w psychologii obiektywne, ogólne i konkretne. Rozważania metodologiczne	39
ROZDZIAŁ 4	
Rozwój procesów poznawczych i dorastanie społeczno-moralne a regulacja zachowania	45
4.1. Pojęcie rozwoju psychicznego	45
4.2. Rozwojowy charakter standardów i mechanizmów poznawczych. Epistemologiczno-psychologiczna teoria rozwoju Jeana Piageta (1896-1980)	49
4.2.1. Założenia strukturalistyczne teorii J. Piageta	49
4.2.2. Stadia rozwoju umysłowego	50
4.2.3. Rozwój społeczno-moralny	54
4.3. Teoria rozwoju społeczno-moralnego Lawrence`a Kohlberga (1927-1986)	57
4.3.1. Poziomy i stadia rozwoju społeczno-moralnego	57
4.3.2. Perspektywa aplikacji teorii Kohlberga na grunt psychologii asocjalności (w tym przestępczości nieletnich)	65
4.3.3. Ułomne skutki desocjalizacyjne na tle koncepcji Lawrence`a Kohlberga w świetle 59 badań empirycznych	66

6 Spis treści

4.4. Teoria zadań rozwojowych Roberta J. Havighursta (1900-1991)	69
4.4.1. Założenia ogólne	69
4.4.2. Zadania rozwojowe a kryzysy rozwojowe	78
4.4.3. Negatywne skutki niepowodzenia w realizacji NZR – refleksje własne	79
4.5. Teoria społecznego uczenia się przez modelowanie Alberta Bandury	82
4.5.1. Założenia ogólne	82
4.5.2. Regulacja zachowań społeczno-moralnych a postulaty teoretyczne Alberta Bandury	86
ROZDZIAŁ 5	
Internalizacja wartości moralnych i norm postępowania a regulacja zachowania	91
5.1. Pojęcie wartości i standardów wartości	91
5.2. Normy postępowania a normy moralne	94
5.3. Sens podmiotowy normy moralnej a język	95
5.4. Co to znaczy „działanie normy”?	97
5.5. Geneza osobowościowej regulacji moralnej	99
5.6. Koncepcja normocentryczna rozwoju regulacji społeczno-moralnej Janusza Reykowskiego	100
5.7. Koncepcja regulacji społeczno-moralnej związanej z Ja (poczuciem własnej wartości) Shaloma Schwartza	102
ROZDZIAŁ 6	
Temperament jako neuropsychologiczna struktura regulacyjna osobowości	105
6.1. Pojęcie temperamentu	105
6.2. Dynamika i cechy temperamentu	107
6.3. Regulacyjna teoria temperamentu (RTT) Jana Strelaua	108
6.4. Temperament a zachowania przestępcze	110
ROZDZIAŁ 7	
Empatia: struktura i funkcje regulacyjne	113
7.1. Wprowadzenie	113
7.2. Współczesne definicje empatii	117
7.3. Warunki socjalizacji i rozwój uczuć społecznych a kształtowanie się empatii	119
7.4. Pomiar empatii	121
7.5. Wewnętrzne i międzytestowe korelacje empatii	122
ROZDZIAŁ 8	
Osobowość jako centralny system regulacji i integracji zachowania	127
8.1. Pojmowanie osobowości w ujęciu poznawczym	127
8.2. Podstawowe funkcje osobowości w ujęciu poznawczym	128
8.3. Osobowość jako system wiedzy osobistej	130
8.4. Obraz własnej osoby (OWO): samoświadomość, sfery przedmiotowe i perspektywy oglądu Ja	132
8.5. Psychologiczne automatyzmy w regulacji zachowania	134

ROZDZIAŁ 9

Samoocena i samoakceptacja a sposób funkcjonowania społecznego	145
9.1. Pojęcie samooceny i samoakceptacji	145
9.2. Samoakceptacja i jej uwarunkowania w świetle badań własnych	150
9.3. Samoakceptacja a poczucie skuteczności – Ps (wg Bandury)	156

ROZDZIAŁ 10

Funkcjonowanie emocji jako regulatora zachowań	159
10.1. Wprowadzenie	159
10.2. Pojęcie emocji	160
10.3. Cechy (komponenty) emocji	161
10.3.1. Pobudzenie emocjonalne	162
10.3.2. Znak oraz treść emocji	164
10.4. Nastroje i ich znaczenie regulacyjne	167

CZĘŚĆ DRUGA

Podstawy teoretyczne analizy asocjalno-przestępczego funkcjonowania człowieka

ROZDZIAŁ 11

Wybrane socjologiczno-kryminologiczne teorie dewiacji i przestępczości	173
11.1. Wprowadzenie	173
11.2. Orientacje kulturowe. Teoria zróżnicowanych powiązań Edvina H. Sutherlanda (1883-1950)	174
11.2.1. Wprowadzenie	174
11.2.2. Założenia teorii E.H. Sutherlanda	176
11.2.3. Druga wersja teorii zróżnicowanych powiązań i twierdzenia podstawowe	177
11.2.4. Stosunek Sutherlanda do kompetencji i statusu teoretycznego „przyszłej psychologii przestępczości”	188
11.3. Orientacje podkulturowe	190
11.3.1. Pojęcie podkultury i dewiacji społecznej	190
11.3.2. Koncepcja podkultur warstw niższych Waltera B. Millera	196
11.4. Teoria zróżnicowanych możliwości Richarda A. Clowarda i Lloyd E. Ohlina ..	203
11.5. Teoria neutralizacji Greshema M. Sykesa i Dawida Matzy. W stronę eksplanacji psychologicznej	210
11.6. Koncepcje reakcji społecznej i psychospołeczne mechanizmy stygmatyzacji społecznej	215

ROZDZIAŁ 12

Psychologiczne koncepcje dewiacji i przestępczości	225
12.1. Wprowadzenie	225
12.2. Uwarunkowania przestępczości w świetle teorii Hansa Jürgena Eysencka (1916-1997)	226
12.2.1. Wprowadzenie	226
12.2.2. Introwersja – ekstrawersja (E)	227

12.2.3. Neurotyzm – neurotyczność (N)	229
12.2.4. Związki między wymiarem E i N z parametrami testu FCZ-KT (wg RTT)	232
12.2.5. Psychotyzm w świetle dotychczasowych danych.....	233
12.3. Psychologiczna konceptualizacja psychotyzmu – ujęcie własne.....	237
12.3.1. Psychotyzm a parametry RTT i PEN (wg analizy skupień k-średnich) ..	237
12.4. Taksonomiczna koncepcja przestępczości nieletnich Terrie E. Moffitt.....	243
12.5. Teoria stylu życia i myślenia przestępczego Glenna Dawida Waltersa	249
12.6. Teoria ogólnego napięcia Roberta Agnewa.....	258
12.7. Parcjalne, psychologiczne koncepcje przestępczości	265
12.7.1. Charakterystyka syndromu HIA/ADHD	265
12.7.2. Badania Dawida P. Farringtona (HIA i CP)	268
12.8. Psychopatia a problemy asocjalności i przestępczości	273
12.8.1. Wprowadzenie	273
12.8.2. Badania Davida T. Lykkena, Stanleya Schachtera i Bibba Latan `e.....	275
12.8.3. Chloropromazyna, lęk a kłamanie	281
12.8.4. Współczesne ujmowanie psychopatii	283
12.8.5. Genotyp i fenotyp psychopatii	286
12.9. Teoria przestępczości Michaela R. Gottfredsona i Trava Hirschiego oraz jej weryfikacja empiryczna Estelli Romero.....	289
12.9.1. Wprowadzenie	289
12.9.2. Badania weryfikacyjne Estrelli Romero i zespołu	291
12.9.3. Międzyczynnikowa analiza wyników trzech testów samokontroli.....	294
 ROZDZIAŁ 13	
Proces desocjalizacji i jego skutki psychologiczno-kryminologiczne	303
13.1. Rola rodziny w genezie niedostosowania społecznego	303
13.2. Niepowodzenia szkolne jako synergiczny zbiór czynników ryzyka przestępczości nieletnich	313
13.3. Zjawisko przemocy szkolnej a asocjalność adolescentów	316
13.4. Rola grup podkulturowych w procesie desocjalizacji nieletnich	325
13.4.1. Wprowadzenie.....	325
13.4.2. Psychologiczne pojęcie grupy	326
13.4.3. Poszukiwanie grupy podkulturowej, jako pierwsza faza asocjalności nieletnich.....	332
13.4.4. Ideologia grupy dewiacyjnej (IGAD).....	334
13.4.5. Funkcjonowanie w asocjalnych grupach podkulturowych jako parcjalny przedmiot badań psychologii kryminologicznej	338
 ROZDZIAŁ 14	
Dewiacyjno-pasożytniczy tryb i styl życia	341
14.1. Pojęcie trybu życia.....	341
14.2. Asocjalny styl życia nieletnich jako nadrzędny konstrukt teoretyczny niedostosowania społecznego NS	348

ROZDZIAŁ 15	
Psychologiczna charakterystyka dysfunkcyjnej regulacji zachowania nieletnich	355
15.1. Wprowadzenie	355
15.2. Braki w przyjmowaniu perspektywy czasowej a ułomna regulacja osobowości	356
15.3. Procesy i mechanizmy motywacyjne osobowości asocjalnej	360
15.3.1. Wprowadzenie	360
15.3.2. Analiza procesów motywacyjnych dla potrzeb psychologii kryminologicznej i sądowej	363
15.4. Pojęcie i rodzaje samokontroli	367
15.4.1. Wprowadzenie	367
15.4.2. Psychologiczno-poznawczy sposób pojmowania samokontroli	371
15.4.3. Przedmiot i przebieg samokontroli w NRO versus UROA	375
 ROZDZIAŁ 16	
Ukierunkowanie aktywności przestępczej nieletnich	383
16.1. Analiza skupień k-średnich przestępstw pospolitych	383
16.2. Motywacje sterujące dokonywaniem trzech typów przestępstw pospolitych ..	386
 ROZDZIAŁ 17	
Założenia konstrukcyjne modelu UROA	391
17.1. Wprowadzenie	391
17.2. Charakterystyka skal testu Multidimensional Test of Asocial Cognitive Modules (MTACM)	393
 ROZDZIAŁ 18	
Relacje między modułami UROA (wg MTACM) w grupach kryterialnych. Weryfikacja empiryczna modelu UROA	401
 ROZDZIAŁ 19	
Typy regulacji asocjalnego funkcjonowania nieletnich wg UROA	411
19.1. Psychologiczno-kryminologiczna syndromologia asocjalnej aktywności w ramach FAGP wraz z regulacją UROA	411
19.2. Analiza czynnikowa modułów UROA wg MTACM	413
19.3. Mechanizmy uwarunkowań modułów UROA według analizy ścieżek	417
 ROZDZIAŁ 20	
Ustalenia badawcze, wnioski i podsumowanie	423
 BIBLIOGRAFIA	433
 ANEKSY	455